

Brev til redaktøren

Kommentarer på inntil 400 ord, eventuelt knyttet til tidligere publisert stoff, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no. Redaksjonen forbeholder seg retten til å foreta redaksjonelle endringer.

Etterlysning

Malerier av to av Bergens mest kjente leger fra eldre tid er blitt borte. Begge er gjengitt som svart-hvitt-fotografier i min bok *Regimentskirurgen og hans lærlinger*.

Wilhelm Johannes Schwindt (1766–1826) var tysk av fødsel, men kom til Bergen som militærkirurg og endte som brigadelege. Han ble på grunn av sine dristige operasjoner en av landets mest navngjetne kirurger, og fikk særlig betydning ved å hjelpe frem noen av pionerene i norsk medisin etter at vi fikk vår første nasjonale legeutdanning. Vi kjenner tre portretter av ham, alle malt av den danske kunstner Carl Peter Lehmann. Ett av dem finnes i Forsvarets sanitet, et liknende på Det Heibergske Familiemuseum på gården Amble i Kaupanger. Det tredje portrettet, det som er gjengitt her (fig 1), er det som i alle år har stått i *Norges leger*. Schwindt fikk ikke etterkommere. Bildet tilhørte opprinnelig hans universalarving, Lars Holm, og etter ham hans enke og datteren Kornelia Holm, muligens helt til 1917. Hvem eier det nå? Familien Holm?

Ontong Wiese (1799–1860) var født i Indonesia, men kom ad skjebnens uransakelige veier til Bergen og ble, foruten at han var læregutt, også en slags pleie- og foster-sønn hos Schwindt. Han fungerte i mange år som kompanikirurg i Bergen og var senere i mange år i privat praksis, både som fast lege og som ambulerende lege til land-distriktene sør og nord for Bergen. Maleriet

Figur 1 Det eldste kjente portrett av Wilhelm Johannes Schwindt, malt av Lehmann ca. 1816–18

Figur 2 Kompanikirurg Ontong Wiese. Foto av bortkommet maleri

av ham er malt av en ukjent kunstner, men også dette kan være Lehmann. Bildet tilhørte muligens Bergens Museum i sin tid, men nå har museet bare fotografiet som er gjengitt her (fig 2). Et utsnitt av dette er også brukt i *Norges leger*. Wiese fikk mange etterkommere. Kan en av dem kjenne til bildets videre skjebne?

Kan noen hjelpe meg med å finne disse bildene, slik at de kan bli behørig registrert og fotografert i farger?

Torstein Bertelsen
Haukelandsbakken 26
5009 Bergen

Forskning på barn

Dag Bratlid diskuterer i Tidsskriftet nr. 4/2004 retningslinjer vedrørende forskning på barn (1). I den forbindelse tar han opp vår gjenopplivingsstudie med romluft versus 100 % oksygen (2). Han stiller spørsmål ved det manglende informerte samtykket før inklusjon i studien.

I forbindelse med planleggingen av den såkalte Resair 2-studien for snart ti år siden diskuterte vi grundig, både i den internasjonale forskningsgruppen og med ledende norske eksperter på medisinsk etikk, om hvordan vi skulle gå frem med tanke på samtykke i den akutte situasjonen en gjenoppliving etter fødselen representerer. Fra ledende hold ble det foreslått at vi skulle

følge de foreslåtte amerikanske retningslinjer for forskning i akutsituasjoner (3, 4). Vi valgte derfor dette, noe som ble akseptert av de medisinsk-etiske forskningskomiteer i alle de seks landene, inkludert Norge. Alle krav i disse retningslinjer ble tilfredsstilt.

Å få informert samtykke etter fødselen, men før gjenoppliving, er umulig, da avgjørelser blir tatt på få sekunder. Alternativet ville være å få informert samtykke av en stor gruppe fødende på forhånd. Ca. 1 % av nyfødte trenger gjenoppliving. Selv om man valgte bare å inkludere risikoscenarier med noe høyere risiko for gjenopplivingsbehov, måtte man informere og be om samtykke fra svært mange tusen fødende for å kunne inkludere over 600 barn. Vi er usikre på om dette ville vært gjennomførbart og hvor reelt et slikt «samlebåndsførhåndssamtykke» avgitt under fødselen ville ha vært.

Forskjellige syn kan gjøres gjeldende om hvordan akuttmedisinsk og annen forskning på barn skal utføres. Vi diskuterer gjerne både retningslinjer og vår og andres bruk av dem.

Ola Didrik Saugstad
Terje Rootwelt
Rikshospitalet

Litteratur

1. Bratlid D. Forskning på barn – har vi krysset en grense eller to? Tidsskr Nor Lægeforen 2004; 124: 510–2.
2. Saugstad OD, Rootwelt T, Aalen O. Resuscitation of asphyxiated newborn infants with room air or oxygen: an international controlled trial: the Resair 2 study. Pediatrics 1998; 102: e1–16.
3. Biros MH, Lewis RJ, Olson CM, Runge JW, Cummins RO, Fost N. Informed consent in emergency research. JAMA 1995; 273: 1283–7.
4. US Food and Drug Administration. Department of Health and Human Services. Protection of human subjects: informed consent. Federal Register 1995; 60: 49086–103.

D. Bratlid svarer:

Både i Helsinkideklarasjonen og i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (1) er kravet om informert samtykke absolutt, og det stilles ekstra strenge krav når forskningen omfatter personer som ikke selv kan gi samtykke. Som tidligere påpekt (2) viser dessuten en europeisk undersøkelse at dette synet også deles av foreldrene (3). Foreldrenes primære ønske var å bli forhåndsinformert om hva som kunne bli gjort med barnet deres, og de ville ha muligheten til å kunne si nei og i stedet be om standardbehandling.